

ΚΡΗΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΤΟΥ Κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Με τὰ γυαλιὰ καθυλισμένα πάνω στη μύτη του καὶ τὴ φρονιὰ τοῦ φρενοῦ του νὰ κολληται δεξιά καὶ ἀριστερά, μίτρε σκαφτοῦ καὶ με λρισμένα ἀπ' τὸν πόλιν τὸν ἴππο τὰ μάτια του, μίτρε στὴν τάξι ὁ Ἑλληνοδιδάσκων...

Τὸ κοπέλι ποὺ θὰ κάμει!

Κι' αἰε, ποὺ ζώνεται, μορὲ, ὁ αἰνιγρῆς καὶ δὲν τὸν ἔμαρξῃ; Ἐπειτα γρῶστε πάλι μέσα στὸν κατάλογο, ἔμαρξτε πάλι, σὰν κατὶ νὰ ζητοῦσε μὲ τὴν μύτη καὶ πάλι ξαναφῶστε:

Ποῦνα, μορὲ, καὶ τὸ Χουστίναιη; Χριστοῦλης (ἀφοριστὸς) εἶνε Χότζα Ἐφέντη, ἀπάντησαν οἱ μαθηταί. Κατατοῦλης, μορὲ, τὸ καλύτερό μου τὸ διακαλόουδι, καὶ δὲν ποῦ τὸ λέτε νὰ πῶ νὰ τὸ δῶ;

Σὺ τὸ λέμε, Χότζα Ἐφέντη, εἶπαν ὅλα τα παιδιὰ μὲ μιὰ φωνή.

Ἐπειτα ἡ ἔφρινα τοῦ καταλόγου ἐξακολούθησε: Τοῦ Μουσταφὰ, τ' Ἀρσενικό τὸ κοπέλι, ἐλαδὰ εἶνε, μορὲ;

Δὲν εἶνε ἐπῶ (ἐδῶ), Χότζα Ἐφέντη. Τοῦα -μιλίρι (ποὺς ξέρε), σὲ ἴνα κρητισῶς (χαντάκια) γρῶστε ὁ αὐλομῆντρος! (τὸ χαμένο κορί).

Κι' ὁ κατάλογος ἐξακολούθησε: * * *

Ὁ Χότζα Ἐφέντης, ἦταν διορισμένος ἀπὸ τὴν Κρητικὴ Πολιτεία διδάσκων τῆς... Ἑλληνικῆς στὰ Τουρκικὰ σχολεῖα μᾶς ἀπὸ τὴς πρώτες πόλεις τῆς Μεγαλονήσου.

Ὅσοι οἱ Τουρκοκρητες ἦσαν ἑλληνοφῶνα ἐκεῖ, ὁ χειρότερος ὅμως ἀπ' ὅλους σὲ ἑλληνομάθεια ἦταν ὁ Χότζα Ἐφέντης καὶ ἴσως γι' αὐτὸ νὰ διοριστῆκε.

Ἐξὸς, μὲ μιὰ ἐθνοφρασιεὶν ρεντιχότα, σκαμμένο σὺν ἀπογορησιεμένη γαπνοῦδος, καὶ ἕνα κωκονοῖνο πάντα κρεσὶ στὸ κεφάλι, πῆ γιανε κἀθε πρὸς τὸ σχολεῖα, διάβαζε τὸν κατάλογο καὶ ὅταν μαθαίνε πὺς κανένας μαθητῆς του ἦταν ἀφοριστὸς, πῆγαν νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ γιατ' οἶκον. Ἔτσι ἐγλύτουνε καὶ αὐτοῦ ἀπὸ τὸ μαθημὰ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπὸ δῶστον καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπ' ὅλους.

Ὡς αὐτῶτος ἐπισκεπτόταν ὁ Χότζα Ἐφέντης τοὺς μαθητῆς ποὺ εἶχαν ἀφοριστῆς μητέρες. Δὲν εἶχε πιαστρεπτεῖ διαπῆ ἦταν ὁ καιρὸς του καὶ ξερογλυφάταν τῶρα, ποὺ τὰ γυρασιὰ του τοῦ ἐπέτρεπαν τὴν ἄνευ παρεξηγησιεσὸς εἰσοδο στὰ τουρκοκρητικὰ σπιτία.

Ὁ Χότζα Ἐφέντης ζῶταξε σὲ κἀθε του ἐπισκεπῆ τὸν ἀφοριστὸ μαθητῆ, καὶ ἔπιανε συγχρόνως τὸ σφυγμὸ τῆς μᾶνας, γιὰ νὰ δῆ, λέει, τὴ διαφορά τὸν παιδιῶν. Ἀναρωξάτανε τὸν μαθητῆ, γιὰ ν' ἀκροασθῆ ὕστερα καὶ τὴ μητέρα καὶ νὰ συγχρῶνι.

Σαμπασαχέρουσιουν!

Ἔτσι πὸ καλὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν βαρῶτητα τοῦ χρονολογῆματος.

Ἔτσι, ὁ Χότζα Ἐφέντης εἶχε πάρει καὶ τὸν τίτλο τοῦ κρητινοῦ καὶ γενοθεφάτανε τοὺς ἀδιαθετοῦντας μαθητῆς... θεραπειθιενος καὶ αὐτοῦ μὲ τὴς μητέρες καὶ κωκονοῖνον ἀθεραπειθιενος τῆ γλῶσσα τῆς Ἑλληνικῆς, ὅταν δὲν εἶχε κανένα μαθητῆ του ἀφοριστὸ καὶ ἀναρωξάτανε νὰ μείνι στὸ σχολεῖο καὶ νὰ κἀνι μᾶθημα:

Ἐ, ἐμάθατε, μορὲ σῆς, νὰ σὺλλαβίζετε; ρωτοῦσε τοὺς μαθητῆς του.

Ἐμάθατε, Χότζα Ἐφέντη, ἀπαντοῦσαν τὰ μικρὰ τῆς ἀρώτης τᾶξως, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀρχίζε ἡ διδασκαλία.

Ἐ, λέγε, μορὲ σὺ, Ἄλλο (Ἀλλῆ), γι-ἄλλα-μὰ, νι-ἄλλα-μὰ, φῶ-γῶτα-ρι, ἴνα κἀνει οὐλο μᾶζ;

Φενέρι. Ὁχι, φενέρι, μορὲ, κωκονοῖνικα. Φανάρι, μορὲ...

Στὴν τρίτη τάξι τὰ μαθημὰτα ἦσαν πὸ σοβαρά.

Σήμερα, μορὲ κοπέλια, θὰ ποῦμε γιὰ τὰ γένεα. Τὰ γένεα ἐπὶ τῆς Ρωμᾶιανῆς γλῶσσα εἶνε τρία. Τὸ ἀρσενικό ντεμῆ, (λοῦπὸν) σὰν νὰ ποῦμε ὁ ἄντρας. Ὁ ἄντρας, ἐδῶ, ντεμῆ, εἶνε ἀρσενικό. Τὸ θηλικὸ ντεμῆ, σὰν νὰ λέμε δᾶ ἡ γυναῖκα. Ἡ γυναῖκα ἐδῶ, ντεμῆ, εἶνε θηλικό. Καὶ τὸ ἄλλο, ποὺ δὲν εἶνε μῶδες ἀρσενικό, μῶδες θηλικό, εἶνε, σὰν νὰ λέμε γιὰ τὸ κοπέλι. Τὸ κοπέλι ἐδῶ, ντεμῆ, δὲν εἶνε μῶδες ἀρσενικό, μῶδες θηλικό... Τὸ νοῦσπε, μορὲ;

Τὸ νοῦσπε, Χότζα Ἐφέντη, γῶναϊαν ὅλα μᾶζ τὰ παιδιὰ.

Λέγε, λοῦπὸν, μορὲ Ἄλλο, πόσα γένεα ἔχουμε στὴ Ρωμᾶιανῆ;

Δύο.

Λιανετὶ νάχης, γρῶσοῦζῆ! Δὲν μαθαίνεις ἐπὶ, μορὲ, γρῶμματα. Χαμᾶλης, κωκονοῖρη, θὰ γίνης. Μὰ χαμᾶλης εἶνε καὶ ὁ κῆρξ σου, χαμᾶλης καὶ σὺ.

Ἦῆστα σὺ, μορὲ Μουσταφὰ.

Τοῖα.

Ἀφερῖο, μορὲ Μουσταφὰ.

Τὸ ἀρσενικό.

Ἀρσενικόσιν!...

Τὸ θηλικό.

Ἀφερῖο!... Ἀφερῖο, Μουσταφὰ!...

Ἦῆς μᾶς, ἐδῶ, καὶ ἕνα ἀρσενικό καὶ ἕνα θηλικό.

Ὁ οὐρανός.

Μπαρόβ, μορὲ βαλλοῦ-μπαλαῖη, μεγάλος ἄνθρωπος θὰ γίνης. Κι' ἕνα θηλικό.

Ἡ θάλασσα.

Ἀφερῖο! Ἀφερῖο!... Γιάντα, μορὲ Μουσταφὰ, ὁ οὐρανός εἶνε ἄνθρωπος καὶ ἡ θάλασσα θηλικῆ;

Γιὰτὸ οὐρανὸς δέρενι τὴ θάλασσα μὲ τὴς βρογῆς καὶ μὲ τ' ἀστροπελέκια.

Φιοῦ σου, καὶ θαρροῦσαι πὺς ἦσονται ἄνθρωπος! Γκᾶντοῦρι εἶσα!... Γιὰ πῆστα ἐπῶ, μορὲ Μπραμᾶκη, ποῦ εἶσα καὶ καλοῦ παιδι.

Ὁ Μπραμᾶκης δὲν ἦταν καλὸ παιδι διόλου. Ὅτι, τὸ διαβολιά γίνονταν στὴ γειτονιά καὶ ὅτι ἔμειν ἀπὸ σχολεῖο, ὁ Μπραμᾶκης τὴν ἔβαν. Ἐπειδὴ ὅμως εἶχε ὄμορφὴ μητέρα, ἡ ἄποια εἶχε καὶ τὸ προσόν νὰ εἶνε χῆρα, τὴν ὅποια ἐποφθαλμοῦσε ὁ Χότζα Ἐφέντης, ὁ Μπραμᾶκης ἦταν ἐπὶδοῦγμα καλοῦ παιδιῦ.

Ἄρτε, μπρὲ Μπραμᾶκη, πέστα. Ἦῆς μᾶς ἕνα ἀρσενικό.

Ἀρσενικό ἐπῶ, Χότζα Ἐφέντη.

Ἀφερῖο!

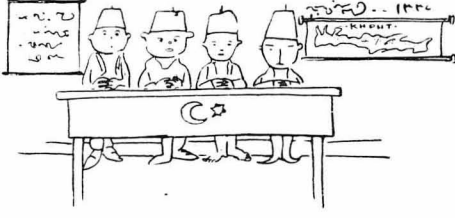
Θηλικὸ ἡ μᾶνα μου.

Τοῦκ γρῶσῆλ!... Τοῦκ γρῶσῆλ!... Ἀρσενικόσιν, μπρὲ Μπραμᾶκη!... Καὶ τὸ ἄλλο, μορὲ, τὸ κοπέλι, σὰν νὰ ποῦμε;

Τὸ κοπέλι ποὺ θὰ κάμει!

Μισσαλιὰ, μισσαλιὰ, μπρὲ Μπραμᾶκη, κωκονοῖνικα-ἀντιμῆ (μεγάλος ἄνθρωπος) θὰ γίνης!... Στὸ σπιτία θάγγουμα νὰ σοῦ κἀνω μᾶθημα, Μπραμᾶκη! Μπραμᾶκη (πρῶτος) μαθητῆς νὰ γίνης σ' ὅλο τὸ κωκονοῖν (τὸ σχολεῖο)! * * *

Πραγματικῶς, ἀπὸ τὴ μέρα αὐτῆ.

Στρογγυλοπρόσωπα καὶ παχουλά, καθόντουσαν τὰ Τουρκοκρητικὸπυλα

Ὁ οὐρανός καὶ ἡ θάλασσα.

Σεργυλοφῶταν βλέποντας τῆς ὄμορφης μητέρες τους...

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ κ. ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ

Ο Παύλος άγαπούσε πολλά πράγματα που δεν τα είχε γνωρίσει ποτέ του. Μία απ' τις άγαπες του ήταν και τα λουλούδια. Και δεν είχε ιδεί ποτέ τον λουλούδι στη μικρή του ζωή, γιατί είχε γεννηθεί τυφλός.

Τα μεγάλα του γλυαιότερα μάτια έβλεπαν πάντα άκίνητα κ' έστασιάζα, σαν τα μάτια των λευκών αγάλματων, στο πρόσωπό του ήταν πάντα χαμένη ή λεική γαλήνη των αρχαίων μαρμάρων, και από τα χείλη του τα λόγια κυλούσαν άναρχα και καθαρά, σαν τον κρυσταλλένου ήχο των απότομων πηγών.

Όταν μιλούσε για τα τριαντάφυλλα, ο Παύλος έλεγε πάντα : —Είδαμε τα περιφίμα έκατόφυλλα που άνθισαν σήμερα την αυγή στα πόδια του μαρμαρένιου Ναρξίσσου...

Κι όταν μιλούσε για τα κρίνα, έλεγε : —Είδαμε τα κρίνα που έφυγαν από μεθυσμένα να κοιμηθούν σήμερα το δειλινό έπάνω στο μεταξωτό πέπλο της μαρμαρένιας 'Αρτέμιδος...

Κι όταν μιλούσε για τα νούφαρα, έλεγε : —Είδαμε σήμερα του μεσημέρι, μέσα στη λεική λαύρα του ήλιου, τα νούφαρα που έκαναν το λουτρό τους μέσα στα τριανταφυλλένια νερά της λίμνης...

Γιατί ο Παύλος είχε μάθει να βλέπει με τα μάτια της Ξανθής του άδερφούλου...

Έβγαιναν κάθε αυγή χειροπατά κ' έτραβούσαν μαζωριά, από πλώσινα περιβόλια, την όρα που ζεντούσαν τα λουλούδια κ' έβλεπαν τα χροματιά τους μπροστά μέσα στην πρωινή λάμψη.

Η 'Ανθούλα ήταν φ.λενάδα όλων των λουλουδιών και όταν περιφύσαν άνάμεσα από τα άνθισμένα γλαδία, ή άσπασίες και τα σπάτια και τα γαστριά και ή άμυγδαλιές έτινάζαν μία παρδαλή αστροβοσκωμένη βροχούλα στο Ξανθό της κεφάλι.

Και ή 'Ανθούλα, σφιγγοντας το χέρι του Παύλου, του έσούτανε τους φίλους της έναν-έναν, από τα περιφίμα έκατόφυλλα που άνθιζαν στα πόδια ενός Ναρξίσσου, ως τα ταπεινά χρομαίλια που ύφαιναν ένα κεντρο κίλιμα κάτω από τα πόδια τους.

Και είχε γίλια γλυκά λόγια για το καθένα τους. Κι ο Παύλος έβλεπε με τα μάτια της 'Ανθούλας, έβλεπε τους παρουσιάζοντας τους άγκυλάζων τριμαγεμένοι τους μεγάλους χομους των πλατάνων, έβλεπε τις περιπλοκάδες που ανέβαιναν δειλά πάνω στους τοίχους, κούτταζε τα χλωμά τριαντάφυλλα που κοκκινίζουν έλαφρά όταν τα χάνδεναν ή πεταλούδες με τα φτερά τους, κιαίφρονε τα περιφίμα κ' άκατάδεχτα κρίνα, κιαίφρονε τις βελόπιτες με τα πολλά στολίδια και τις κολλές μυρωδιές, κούτταζε ψηλά τις κίτρινες γαζίες, άγκυλασμένες σφιχτά πάνω στ' άρχαυοτά κλωνάρια, έκετα έβλεπε τα δεντρολίβανα στη σειρά σαν στρατιώτες που φρουρούσαν δλόγωνα τα δειλά άνθη, και το μαλακό, το βελούδινο βούτο που έσκέπαζε τις σκληρές πέτρες και τους γέρικους κομους των δέντρων, και το άπαλό πολυτήρι, στολισμένο με τα διαυάνια της πηγής.

Τα έβλεπεν δια ο Παύλος με τα μάτια της Ξανθής του άδερφούλου...

Και όταν έγυριζε από σπίτι, ή 'Ανθούλα τον άγκυλάζε γλυκά και του έλεγε :

—Είδες τί ώραία που ήταν σήμερα τα λουλούδια ; Κι ο Παύλος, σιτηλώνοντας έπάνω της τα μάτια του, τα άκίνητα κ' έστασιάζα σαν τα μάτια των λευκών αγάλματων, της έλεγε :

—Είδες τί ώραία που ήταν τα περιφίμα έκατόφυλλα, που άνθισαν σήμερα την αυγή στα πόδια του μαρμαρένιου Ναρξίσσου ;

ο Χότζα—'Εργέντης τατζιά, κιάθε απόγνιμα, πήγανεν από σπίτι του Μπραμάζου, για να τον κιάνη μάθημα.

Η άνταλλαγή όμως των πληθυσμών, που έληξε εντομοταξίδι, δεν μάς άφρησε να μάθουμε, ούτε τίς προόδους του μικρού του Μπραμάζου, ούτε άν οι άλλοι μαθηταί έμαθαν ποτέ ποσα άνε τα γέννη των όνοματων της γλώσσας της 'Ελληνικής. Το μόνο θετικό, για το οποίο μπορεί να είναι βέβαιος κανείς, βλέποντας τη μητέρα του Μπραμάζου, εινε ότι τα γέννη των Τουγκοκωρητών της Κρήτης αΐζησαν κατά ένα λ...

ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

Πολλές πρωτομαγιές είδες ο Παύλος με τα μάτια της άδερφούλου του.

Και τ' άγάπησε τόσο πολύ τα μεγάλα αυτά γαλιανά μάτια, τόσο που τώρα άραζόντανε σ' αυτά κ' έλεγε :

—Νά χωρέ το φός μου ! Κι ο κόσμος που δεν τον έκαταλάβαινε, έλεγε : —Τι άνόητος τυφλός !...

Ήρθε πάλι ή πρωτομαγιά. Μέσα στους κήπους τα λουλούδια ζητησανε μελαγχολικά, σκεπαμένα με δάσφρα, κοκκιμένα δια στη γη, σαν να είχαν να στεφανώσουν κανένα νεκρό.

Ο Παύλος ήταν κατόκοτος στο κρεβάτι, με τα μάγουλα άναμμένα από τη θέρμη, με τα μάτια του μισοκλεισμένα. Δίπλα του ή 'Ανθούλα που έχάιδενε τα μαζωριά μαλλιά του, τα σφουραμένα στο λευκό προσέφιαλο.

Κι ο Παύλος την κρατούσε απ' το χέρι σφιχτά σαν να την άδρηθόνε μέσα από τα παραμιλημάτα του. Και μιλούσε ο Παύλος με μία φωνή έσορυστή, φωνή άλλου κόσμου.

Μιλούσε για λουλούδια άγνωστα, κιανούργια λουλούδια, που έφύτρωναν σ' ένα νέο περιβόλι.

Κι έσορνε, έσορνε όλοτα το μικρό χροαί της 'Ανθούλας έπάνω στα σεντόνια :

—'Ελα, καλή μου, έλα απ' το πρόσνο μονοπάτι, έλα να σου δείξω τη γειτονιά των λουλουδιών. 'Ελα, καλή μου, έλα πέρ' απ' το ποταμιά το ήσυχο, έλα πίσω απ' τις κιαυιές, έλα να σου δείξω τα μεγάλα κρίνα, έλα να σου δείξω το δάσος των ρόδων, τα περιφίμα έκατόφυλλα που άνθιζον στα πόδια του Χριστού...

Και της έσογγε το χέρι της, το παγωμένο από το φέβρο, και την έσορνε έπάνω στα λευκά σεντόνια, την έσορνε να της δείξει το μαζωρό περιβόλι.

Κι ή 'Ανθούλα με τα μάτια κλειστά, κιαισιά τα μεγάλα γαλιανά μάτια, του έσογγε το χέρι και, άκουμπωμένη από κάρνια του τ' άναμμένο απ' τη θέρμη, έβλεπε τώρα, έβλεπε τη μαστακή πρωτομαγιά με τα μάτια του Παύλου.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΨΥΧΗ

Τώρα που τελείωσε πιά ο χειμώνας και δεν υπάρχει φέβρο να ξαναγυρίσει το κρυό, δεν είναι άσκαπο να άναμείρωμε τα μεγαλύτερα ψύχη της Εύρώπης μέχρι σήμερα.

Στα 1608 έκανε τόσο πολύ κρύο, ώστε μέσα στο δυσκολότερο της έκκληρίας του 'Αγιου 'Ανδρέου, στο Παρίσι, πάγωσε ή 'Αγία Κοινωνία. Το ψυμά, μόλις έβγαινε απ' το φούργο, πάγωνε και για να το κώφουν, το χτυπούσαν με σκεπιά σαν νάταν από πέτρα.

Έπίσης στα 1544, έπειδη το κραισί στο Παρίσι, λόγω του ψύχους, είχε παγώσει, το κόβαν με τό... τεκοζοί και το πουλούσαν κατά κομμάτια με τη ζυγαριά !

Στα 1434 έκανε στο Παρίσι παγωνιά επί τρεις μήνες συνεχώς. Κατά το 1432 πάλι, πάγωσε όχι μόνο το κραισί και το ζεϊδι στα κελιάκια, αλλά και τα λειρά των πτενών !

Στα 1420 τα άγρια θηρία των γρφο διασών έμπαταν μέσα στο Παρίσι και έτρωγαν τα πτόματα των διαβατών που πέθαναν απ' το κρύο.

Στα 1408 ο γραμματέας του Γαλλικού Κοινοβουλίου δήλωσε, ότι ποτέ ήταν άδύνατο πιά να γράφη, γιατί ή μελάνη πάγωνε στην άκρη της πέννας, παρ' όλη τη δυνατή φωτιά που έκαυε κοντά του.

Στα 1218, 1204 και 1064 έπληξαν τα νερά όλων των ποταμών και λιμνών της Γαλλίας.

Κατά το 994, σύμφωνα με τη μαρτυρία των τότε ιστορικών, ή Γαλλία έχασε το ένα τρίτο του πληθυσμού της, λόγω του ψύχους.

